

ОЦІНКА ЕТАПІВ ВИВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

Т. В. Підпала, доктор сільськогосподарських наук, професор

Н. П. Шевчук, аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

Оцінювання етапів виведення української червоної молочної породи відбувалося по етапам за результатами схрещування червоної степової худоби з плідниками англєрської, червоної датської та голштинської порід. У результаті дослідження встановлено, що виведення української червоної молочної породи відбувалося в п'ять етапів, які мають певні характерні особливості. Тварини української червоної молочної породи характеризуються високим рівнем продуктивності – надій повновікових корів становив 8946 кг молока .

Ключові слова: порода, селекція, породоутворювальний процес, схрещування, надій, жирномолочність.

Постановка проблеми. Протягом тривалого часу відбувалося покращення червоної степової породи в напрямку підвищення продуктивності, середній надій якої складав 2316-3055 кг молока на корову в рік [11]. Тому впродовж багатьох років її поліпшували у напрямі підвищення молочності, жирномолочності, пристосованості до машинного доїння, покращення екстер'єру шляхом схрещування з англєрською, червоною датською і голштинською породами [4, 11].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Під час удосконалення червоної степової худоби з англєрською породою у тварин спостерігалась висока жирномолочність, пристосованість до машинного доїння. При схрещуванні червоної степової худоби з плідниками червоної датської породи у тварин підвищувалася жива маса, поліпшувався екстер'єр і молочна продуктивність. З використанням англєрських і червоних датських бугаїв на півдні України створено новий жирномолочний тип червоної молочної худоби [8].

Починаючи з вісімдесятих років почали використовувати плідників голштинської породи для удосконалення червоної степової худоби [6]. Позитивний вплив на формування тварин молочної типу, збільшення їх

продуктивності, поліпшення технологічних властивостей відбувався з використанням плідників червоно-рябих голштинів, але при такому схрещуванні знижувався вміст жиру в молоці. Кращі показники одержано в господарствах з високим рівнем кормозабезпечення [8].

Зважаючи на те, що худобу української червоної молочної породи розводять в багатьох господарствах, тому важливо проаналізувати етапи виведення української червоної молочної породи для подальшого її удосконалення.

Методика досліджень. Досліджено етапи виведення української червоної молочної породи та її поліпшення з врахуванням продуктивних і адаптивних властивостей. Матеріалом для виконання даної роботи стали результати розведення великої рогатої худоби червоної молочної породи в провідних господарствах приватно-орендного кооперативу «Зоря» Херсонської й товариства обмеженої відповідальності «Колос 2011» Миколаївської області, а також дані Держплемреєстру за 2014-2016 роки [2].

Результати досліджень. За даними ретроспективного аналізу встановлено, що у 2003 році завершено створення української червоної молочної породи, а в 2005 р. породу затверджено спільним наказом №30/75 Міністерства аграрної політики України і Української академії аграрних наук від 3 серпня 2005 року [5]. Виведення української червоної молочної породи розділили на п'ять етапів, які мають певні особливості породоутворювального процесу.

Протягом першого етапу (1965-1975 рр.) здійснювалось накопичення селекційного матеріалу шляхом використання англєрських плідників у стадах червоної степової худоби. Середня продуктивність помісей була 3577 кг, жирність 3,83 % [1]. У дослідгах було одержано незначне збільшення молочної продуктивності корів, яке в першу чергу залежало не від генетичного потенціалу англєрської породи, а від якості плідників [10].

На другому етапі (1976-1985 рр.) згідно визначеної програми створення української червоної молочної породи та її внутріпородних жирномолочного і

голштинізованого типів, розроблених схем одержано достатню кількість помісних тварин з різною часткою крові англєрської та червоної датської порід. У таблиці 1 наведено цільові стандарти породи та її внутрішньопородних типів.

Таблиця 1

Цільові стандарти продуктивності української червоної молочної породи (Програма селекції..., 2004)

Ознака	Внутрішньопородний тип		Українська червона молочна порода
	жирномолочний	голштинізований	
Перша лактація			
Надій, кг	3800	4000	4000
Вміст жиру, %	3,80	3,70	3,80
Молочний жир, кг	144,4	148,0	152,0
Вміст білка, %	3,40	3,30	3,40
Молочний білок, кг	129,2	132,0	136,0
Третя лактація та старше			
Надій, кг	5000	5300	5300
Вміст жиру, %	3,80	3,70	3,80
Молочний жир, кг	190,0	196,1	201,4
Вміст білка, %	3,40	3,30	3,40
Молочний білок, кг	170,0	174,9	180,2

Особливістю третього етапу (1985-1995 рр.) виведення породи було розведення тварин бажаного генотипу «в собі», формування структури породи за рахунок відбору типових тварин з використанням видатних бугаїв-поліпшувачів англєрської, червоної датської та голштинської порід. Введення в породотворний процес голштинської породи, як найбільш багатомолочної сприяло створенню інтенсивного молочного голштинізованого типу червоної молочної худоби [3]. Молочна продуктивність первісток з різною часткою крові голштинської червоно-рябої породи складає 5038-5638 кг молока за I лактацію і вмістом жиру в молоці 3,78-3,93% [8].

На четвертому етапі (1996-2005 рр.) здійснювалася консолідація цінних господарсько корисних ознак тварин нового типу [7]. Підготовка матеріалів і апробація породи та її структурних формувань, конкретизація цільових і породних стандартів. Тривала селекційна робота у 1998 році завершена

виведенням українських жирномолочного і голштинізованого внутріпородних типів. З їх апробацією була задекларована найближча перспектива консолідації новостворених типів у єдину, генеалогічно та фенотипово структуровану українську червону молочну породу, яка займає провідне місце у структурі молочного скотарства за чисельністю поголів'я [9].

У 2004 році до апробації подається 5980 корів новоствореної української червоної молочної породи, в тому числі 4689 корів голштинізованого внутрішньопородного типу та 1291 жирномолочного внутрішньопородного типу [11]. Молочна продуктивність новоствореної української червоної молочної породи представлена в таблиці 2.

Таблиця 2

Молочна продуктивність корів української червоної молочної породи за результатами апробації (Програма селекції..., 2004)

Показник	Внутрішньопородний тип		УЧМ*
	жирномолочний	голштинізований	
Поголів'я, голів	1291	4689	5980
І лактація			
Надій, кг	4330	4697	4617
Вміст жиру, %	3,88	3,85	3,86
Молочний жир, кг	168,1	181,0	178,3
Вміст білку, %	3,17	3,29	3,28
Молочний білок, кг	145,6	170,3	166,8
Краща лактація			
Надій, кг	5528	5812	5528
Вміст жиру, %	3,88	3,84	3,84
Молочний жир, кг	214,8	223,2	221,5
Вміст білку, %	3,23	3,24	3,24
Молочний білок, кг	182,4	203,3	201,0

Примітка: УЧМ – українська червона молочна порода

Тварини жирномолочного типу характеризувалися вищим вмістом жиру в молоці, а голштинізованого внутрішньопородного типу – вищим рівнем надою. Цільові стандарти (див. табл. 1), які було визначено для української червоної молочної породи та її внутрішньопородних типів були досягнуті й навіть отримані кращі показники, ніж передбачалося.

На п'ятому етапі (2006 р. і теперішній час) продовжується робота з

консолідації спадковості новоствореної породи та схрещування з плідниками голштинської породи червоно-рябої масті.

За даними державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві українську червону молочну породу розводять в багатьох областях. Розглянемо молочну продуктивність української червоної молочної породи в базових господарствах приватно-орендного кооперативу «Зоря» Херсонської й товариства обмеженої відповідальності «Колос 2011» Миколаївської областей (табл. 3).

Таблиця 3

Молочна продуктивність корів української червоної молочної породи (Державний реєстр..., 2016)

Показник	ПОК «Зоря»			ТОВ «Колос-2011»		
	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Поголів'я, голів	1451	1253	1209	310	245	172
Перша лактація						
Надій, кг	4005	4210	3302	7834	8229	7798
Молочний жир, кг	156	164	129	297	323	301
Молочний білок, кг	132	139	109	266	281	267
Третя лактація і старше						
Надій, кг	4413	4720	3860	7834	8565	8946
Молочний жир, кг	181	112	158	297	332	340
Молочний білок, кг	146	90	127	266	290	301

На даний час українська червона молочна порода за оптимальних умов утримання та годівлі характеризується достатньо високою молочною продуктивністю, яка з кожним роком підвищується, навіть при зменшенні поголів'я в господарствах. Так, у товаристві обмеженої відповідальності «Колос 2011» Миколаївської області надій корів за 305 днів третьої і старше лактацій складає 8946 кг молока, що досягнуто завдяки створених оптимальних умов утримання і годівлі тварин.

Висновки. Українська червона молочна порода створена шляхом складного відтворювального схрещування червоної степової з плідниками англєрської, червоної датської та голштинської червоно-рябої порід упродовж п'яти етапів.

У породі виділяють два внутріпородні типи: жирномолочний та голштинізований, які відрізняються за рівнем продуктивності. Згідно результатів апробації корови жирномолочного типу характеризуються за I лактацію підвищеним вмістом жиру в молоці (3,88 %), а голштинізованого – високим надоєм (5812 кг молока).

Найвищою молочною продуктивністю характеризуються тварини української червоної молочної породи в господарстві товариство обмеженої відповідальності «Колос 2011» Миколаївської області. Молочна продуктивність корів за 305 днів третьої і старше лактацій складає 8946 кг молока, кількість молочного жиру 340 кг.

Список використаних джерел:

1. Буркат В. П. Формування внутріпородних типів молочної худоби / В. П. Буркат, М. Я. Єфіменко, О. Ф. Хаврук, В. Б. Близниченко. – К. : Урожай, 1992. – 194 с.
2. Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві 2015 рік. – с. Чубинське. – 2016. – Т.1-2. – 162 с.
3. Коваль Т. П. Поєднуваність порід при створенні української червоної молочної породи худоби / Т. П. Коваль // Розведення і генетика тварин : міжвідом. тематич. наук. зб. – К. : Аграрна наука, 2003. – Вип. 37. – С. 106–112.
4. Мовчан Т. В. Вдосконалення генофонду червоної степової породи з використанням покращуючи порід / Т. В. Мовчан, М. В. Козловська // Вісник Сумського національного аграрного університету : науково-методичний журнал : серія «Тваринництво». – Суми, 2002. – Вип. 6. – С. 133-138.
5. Наказ Міністерства аграрної політики України і Української академії аграрних наук № 360/75 від 3 серпня 2005 р. «Про затвердження української червоної молочної породи великої рогатої худоби та її внутріпородних селекційних структурних формувань».
6. Огуй В. Продуктивність голштинізованої худоби / В. Огуй, Л. Рубловська, Л. Пікаш // Тваринництво України. – 1994. – № 3. – С. 17.
7. Пешук-Топіха Л. В. Методи селекційно-генетичного удосконалення червоної степової породи при чистопородному розведенні та схрещуванні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : спец. 06.02.01 «Розведення та селекція тварин» / Л. В. Пешук-Топіха – м. Київ, 1999. – 35 с.
8. Підпала Т. В. Генезис породного перетворення в популяції червоної степової худоби / Т. В. Підпала. – Миколаїв, 2005. – 312 с.
9. Полупан Ю. П. Червона молочна порода: генезис і перспективи селекції / Ю. П. Полупан // Вісник Сумського національного аграрного університету : науково-методичний журнал : серія «Тваринництво». – Суми, 2002. – Вип. 6. – С. 156–160.
10. Полупан Ю. П. Підсумки виведення та перспективи удосконалення української червоної молочної породи / Ю. П. Полупан, М. С. Гавриленко, Т. П. Коваль [та ін.] // Розведення і генетика тварин : міжвід. тематич. наук. зб. – К. : Аграрна наука, 2007. – Вип. 41. – С. 209–225.
11. Програма селекції української червоної молочної породи великої рогатої худоби на 2003-2012 роки / Д. М. Микитюк, А. М. Литовченко, В. П. Буркат [та ін.]; За ред. Ю. П. Полупана і В. П. Бурката. – К., 2004. – 216 с.

Т. В. Підпала, Н. П. Шевчук. Оценка этапов выведения украинской красной молочной породы крупного рогатого скота.

Оценивание этапов выведения украинской красной молочной породы происходило по этапам за результатами скрещивания красного степного скота с производителями англеской, красной датской и голштинской пород. В результате исследования установлено, что выведение украинской красной молочной породы происходило в пять этапов, которые имеют определенные характерные особенности. Животные украинской красной молочной породы характеризуются высоким уровнем продуктивности – удой полновозрастной коровы составляет 8946 кг молока.

Ключевые слова: порода, селекция, породообразовательный процесс, скрещивание, удой, жирномолочность.

T. Pidpala, N. Shevchuk. Evaluation of elimination stages of the ukrainian red dairy breed.

Evaluation of elimination stages of the ukrainian red dairy breed occurred in stages to the results of crossing red steppe cattle with Angler's bulls, Red Danish and Holstein breeds. It has been found that the breeding of the Ukrainian Red Dairy Breed was done during five stages which have certain characteristics. The animals of the Ukrainian Red Dairy Breed are characterized by a high level of productivity - milk yield of cows is over 8946 kg of milk.

Keywords: breed, selection, productsirovanie process, crossing, yield, milk fat.